

Tribunal

glasnik svobodne družbe

Tistim, ki se ne učijo iz napak iz zgodovine, je usojeno, da jih bodo ponovili.

George Santayana

Iz vsebine

Matjaž Steinbacher
ZASKRBLJUJOČE STANJE
EKONOMSKE SVOBODE
Komentar ob padcu Slovenije
na lestvici ekonomske svobode?
Preberite na straneh 2-3.

Mitja Steinbacher
SVOBODOMETER
Po poletnem premoru ponovno
ocenjujemo delo politikov. Preberite
na straneh 4-6.

Matej Steinbacher
TRIBUNALOVO OKO
Veliko se je govorilo o inflaciji pri
nas, pa četudi nismo videli nobene
študije. Preberite na straneh 11-12.

Niels Veldhuis
IMA SINDIKAT JAVNEGA SEK-
TORJA PRAVICO DO STAVKE?
Zakaj je avtor na zgornje vprašanje
odgovoril: NE? Preberite na straneh
12-13.

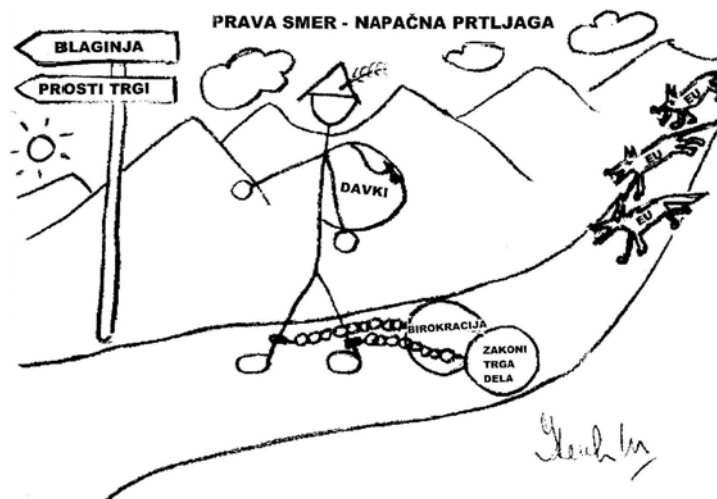
Ken Schoolland
NARAŠČANJE KRIMINALA
Jonathan se sreča s kaznovalno poli-
tiko. Kako se je končalo? Preberite na
straneh 13-14.

Globalna revolucija enotnih davčnih stopenj

V zgodnjih 1990-ih letih je republikanski senator iz Teksasa, Dick Armey, predlagal uvedbo enotne davčne stopnje. Z njo je želel na odpad pospraviti obstoječo davčno zakonodajo in jo nadomestiti s sistemom, ki je ustvarjen, da dvigne davčne prihodke na mnogo manj uničujoč način. Osnovno načelo je bilo, da bi dohodke obdavčili po enotni in nizki stopnji, da bi odpravili dvojno obdavčenje varčevanja in investiranja in da bi ukinili posebne olajšave, ugodnosti, oprostitve, odbitke in druge izhode, ki povzročajo kompleksnost, distorzije in korupcijo.

Enotna davčna stopnja se ni uspela prebiti skozi Kongres, od leta 1994 pa je bila uvedena... *Nadaljevanje na straneh 6-9.*

Kdo se bo lotil pokojnin javnega sektorja?

Bo kdo v imenu bodočih generacij davkoplačevalcev prevzel pokojninsko bitko? Profesor Philip Booth odpira težavna vprašanja. Tony Blair bo šel v predčasno upokožitev, pri čemer bo deležen znatne pokojnine. Člani parlamenta prejemajo enega najboljših možnih pokojninskih paketov, ki je financiran z davkoplačevalskim denarjem. Nemara bi parlamentarci, če bi se vrnili na samozaposlitven status, ki so ga nekoč imeli, pri tem pa ne bi bili deležni pokojninske preskrbe, ki si je niso sami zaslužili, bolje razumeli težave, s katerimi se sooča večina nas ostalih.

Čeprav pokojninski programi članov parlamenta izstopajo kot posebej »radodarni«, je strošek njihovega zagotavljanja majhen v primerjavi s stroški zagotavljanja pokojnin ostalim javnim uslužbencem. Seveda imamo le nekaj sto parlamentarcev... *Nadaljevanje na straneh 10-11.*

Zaskrbljujoče stanje ekonomske svobode

piše: **Matjaž Steinbacher**

Z razpadom socialističnih sistemov v Evropi konec 1980-ih in na začetku 1990-ih let, se je v Evropi postopno začela uveljavljati ekonomska svoboda kot tista kategorija, ki lahko posamezne države in njene prebivalce v največji možni meri spodbudi v produktivno razmišljanje, s tem pa ljudem prinaša napredek, ugodje in zadovoljstvo.

Najpomembnejše intelektualne prispevke o pomenu ekonomske svobode za razvoj posameznikov in gospodarstva gre pripisati Miltonu Friedmanu in Friedrichu von Hayeku. Oba namreč povežeta ekonomsko svobodo s politično in osebno svobodo posameznikov, vse to pa z ekonomskim napredkom. Praksa je pokazala, da so vse tri svobode neločljive.

Še posebej tesno sta povezani ekonomska in osebna svoboda, z njima pa uspešnost gospodarstva (Čile v času vladanja Pinocheta in Hongkong zadnjih nekaj desetletij dokazujeta, da sta osebna in ekonomska svoboda ter uspešnost gospodarstva možni navkljub politični diktaturi).

In ravno želja Milтона in Rose Friedman, da bi v svetu prišlo do razcveta ekonomske svobode kot

ključnega dejavnika povečevanja osebne svobode posameznikov in gospodarskega razvoja, je privedla do nastanka Indeksa ekonomske svobode, s katerim Fraser Institute vsakoletno razporeja države sveta glede na ekonomsko svobodo (indeks ekonomske svobode objavlja tudi Heritage Foundation).

Pri razlagi indeksa ekonomske svobode sta osnovni vprašanji, kaj ekonomska svoboda sploh je in kako jo meriti. Najpreprosteje jo je možno definirati preko sledečih štirih dejavnikov: kakšna je možnost osebne izbire posameznikov; ali se menjava med posamezniki odvija svobodno na trgu, ali vmes prihaja do vmešavanja države; kakšna je svoboda posameznikov pri vstopu in izstopu v posamezno panogo in kakšna je zaščita posameznikov in njihovega premoženja pred tretjimi osebami.

Omenjene dejavnike indeks Ekonomske svobode združi po petih različnih področjih: kakšen je obseg države; kakšna je pravna država in zaščita lastninskih pravic; kakšna je čvrstost denarne politike; kakšna je svoboda mednarodne trgovine in kakšen je obseg regulacij na kreditnem področju, trgu delovne sile in

pri poslovanju podjetij. Skupaj upoštevajo omenjena področja 42 različnih dejavnikov. Pri tem se vsak dejavnik posebej oceni z oceno od 1 do 10, kjer višja ocena pomeni tudi višjo raven ekonomske svobode.

Kot lahko vidimo iz tabele, pomeni skupna ocena Slovenije zgolj ohranjanje ravni ekonomske (ne)svobode glede na predhodno leto. Glede na to, da mnogo držav gradi svojo prepoznavnost in svojo gospodarsko uspešnost na povečevanju ekonomske svobode, pa se to kaže v nazadovanju po lestvici. In to kar za 16 mest. To bi vsekakor moral biti jasen signal za vlado, da so potrebne spremembe. In to brez kakršnihkoli izgovorov.

Podrobnejša analiza pokaže, da so glavni viri

Po glavnih dejavnikih svobode je slovenija dosegla sledeč rezultat:

- Skupna ocena: 6,2 - 91. mesto (lani: 6,2 - 75. mesto)

- Obseg države: iz 2,5 na 2,4

- Pravna država in zaščita lastninskih pravic: iz 6,2 na 6,0

- Čvrstost denarne politike: iz 8,7 na 8,8

- Svoboda mednarodne trgovine: iz 7,4 na 7,2

- Regulacije na kreditnem področju, trgu delovne sile in pri poslovanju podjetij: iz 6,3 na 6,4

(ne)svobode v Sloveniji sledeči: državno lastništvo podjetij in investicije države (javna naročila); potrošnja države; višina obdavčitve, kjer še posebej izstopa mejna davčne stopnja za najvišji dohodninski razred; rigidna politika zaposlovanja in odpuščanja delavcev ter cenovne kontrole in administrativne ovire pri poslovanju podjetij.

Indeks ekonomske svobode je Slovenijo glede na obseg države uvrstil na zadnje, 138. mesto (tri države so pri tem dejavniku brez ocene), nad čim bi se morali slovenski politiki v predvolilnem letu pošteno zamisliti. Državno trošenje nosi v sebi zelo nevaren spiralni učinek, ki proizvaja mnogo negativnih učinkov. Za trošenje države je potrebno njeno financiranje, zaradi česar velik obseg države zahteva visoke davke. Visoki davki pa pomenijo, da posamezniki ne morejo obdržati tistega, kar so si zaslužili. Ker davki posameznikom drastično znižujejo njihovo osebno in ekonomsko svobodo, s tem znižujejo tudi njihovo delovno motiviranost in konkurenčnost v primerjavi z drugimi državami. Na drugi strani se z relativnim naraščanjem državne

potrošnje glede na potrošnjo posameznikov in podjetij osebne izbire posameznikov in podjetij vse bolj zamenjujejo z odločitvami vladnih mož. Tako je alokacija resursov namesto pravilom trga in konkurence podvržena različnim političnim procesom, kar spodbuja širjenje korupcije.

Politični proces je praviloma zelo kratkoviden proces in je bistveno bolj osredotočen na tiste programe, ki dajejo takojšnje, vsem posameznikom očitne, koristi, pri tem pa se ne ozira na dolgoročne stroške, ki jih s tem povzroča. Povedano drugače, država se praviloma ne posveča dejanskim virom problema, ampak jo zanima zgolj stanje (če je v državi prišlo do inflacije, ni rešitev problema zamrznitev cen, ampak se je treba vprašati o razlogih, ki so privedli do tega, da so se cene povišale). Kadar je prisotnost države v družbi velika, kot je to pri nas, s čimer se zagotavljajo koristi posameznikom na stroške vseh ostalih, se ljudje, namesto da bi se osredotočili na njihovo produktivno ustvarjanje, raje osredotočijo na lobiranje, donatorstvo in dobrikanje političnim strankam in različne druge oblike iskanja politične naklonjenosti političnih liderjev. Seveda vsak takšen premik sredstev posameznikov in podjetij stran od njihove produktivne uporabe za namene iskanja naklonjenosti birokratov vodi izključno v ekonomsko neučinkovitost. Na drugi strani pa pomeni priložnost za lahek zaslužek za vse tiste sleparje, ki so po političnem prepričanju dovolj blizu vladnim birokratom. Bogatenje na račun drugih pa je skrajno nedopustno in krivično. Država z malo omejitvami, nizkimi davki in višjo ravno ekonomske svobode raznim sleparjem tudi ne ponuja veliko priložnosti za pojav korupcije.

Od sredine 1990-ih let dalje je še posebej v novih članicah EU zaznati trend umikanja države iz gospodarstva in prehajanje gospodarske in družbene iniciative od države k posameznikom. Omejena vloga države, nizki davki in nizka državna potrošnja, je v mnogih državah postala sredstvo za povečevanje njene gospodarske učinkovitosti in blaginje; s tem pa se ljudem tudi dajeta svobodnejše in kakovostnejše življenjsko okolje. Medtem pa se v Sloveniji govori o uvajanju novih davkov na premoženje in še nekaterih drugih, pri prodajah državnega lastništva iz podjetij pa se vse pogosteje uporabljajo prvine gospodarskega šovinizma, ki se slika preko »nacionalnega interesa«.

Trg delovne sile je naslednji dejavnik, ki že vrsto let drastično znižuje skupno oceno ekonomske svobode v Sloveniji, zaradi česar je v prihodnje potreben temeljitih reform (med 141-imi državami je Slovenija v kategoriji pogojev na trgu dela zasedla 81. mesto !!!). Rigidni trg delovne sile, kjer podjetjem ni dovoljeno, da skladno s potrebami na trgu zaposlujejo in upravljajo z delovno silo, povzroča, da se podjetniki zaradi previdnosti v dosti manjši meri odločajo za nove zaposlitve. Obenem jim zelo strogi pogoji odpuščanja presežnih delavcev onemogočajo, da bi obdobja poslovnih kriz lažje premagali, s tem pa pogosto tvegajo, da propade celotno podjetje. Seveda to niso tiste spodbude, ki bi podjetnike spodbujale v podjetniško tveganje in ustvarjanje dodane vrednosti.

Sicer je dogajanje na trgu delovne sile v veliki meri pogojeno z institucionalno močnimi sindikati, ki z grožnjami stavk pogosto izsilijo svoje pogoje. Seveda pa vlada za neizvedbo reform na trgu dela ne more kriviti močnih sindikatov. Kajti, izključno vlada in parlament imata možnost in odgovornost za spremembo delovnopravne zakonodaje in izključno vlada in parlament imata možnost in odgovornost, da delovnopravno zakonodajo približata tržnim zakonitostim; s tem pa podjetjem mnogo bolj konkurenčne in posameznikom mnogo bolj prijazne in spodbudne pogoje.

Zatorej, sporočilnost indeksa ekonomske svobode je več kot jasna: nemudoma je treba omejiti obseg države, državno potrošnjo in davke. Prav tako je potreben popoln umik države iz bančnega, zavarovalniškega in vseh drugih sektorjev gospodarstva. Potrebna je tudi reforma na trgu delovne sile in potrebna je pokojninska reforma. To so dejanski problemi, s katerimi se soočamo pri nas in to morajo biti prioritete vsake vlade, ki se smatra za odgovorno in ljudem prijazno. In politik, ki bi se na oblasti želel obdržati več kot samo en mandat, bo vsekakor naredil reforme na omenjenih področjih ter s tem Slovenijo popeljal med prvo dvajseterico ekonomsko svobodnih držav. Tistemu, ki pa bo reforme zgolj obljubljal, ne bo pa jih tudi izvedel, pa bo usojeno mesto v ropotarnici slovenske politične zgodovine. ■

Matjaž Steinbacher je soustanovitelj Društva za svobodno družbo in glavni in odgovorni urednik Tribunala.

“Nemudoma je treba omejiti obseg države, državno potrošnjo in davke.”

Svobodometer

Ocena 1,5

piše: **Mitja Steinbacher**

V teh dneh, ko lahko v Sloveniji spremljamo precej zmedeno debato o pogledih na tako preprosto stvar, kot so razlogi za dvigovanje cen, je dosedanji obseg poseganja javnega sektorja v gospodarstvo v letu 2007 potihem presegel 10 milijard evrov. Človek bi nekako pričakoval, da bi se vsaj z enakim zanosom, kot obračunavamo z gospodarstveniki, zakaj zvišujejo cene, zanimali glede razlogov zastrašujoče visokega obsega poseganja naših državnih birokratov v vse pore gospodarstva in življenja nasploh.

Vladni in nasploh vsi javni in lokalni uslužbenci menijo seveda drugače, ko nas vseskozi prepričujejo, da se njihov vpliv v slovenskem gospodarstvu znižuje. Vendar, vsaj tista dejstva, na katera sproti opozarjamo in jih ocenjujemo v Svobodometeru, kažejo precej drugačno sliko, ki je do vseh nas vse prej kot prijazna. Da pri tem nikakor ne streljamo v prazno, nam potrjujejo mednarodne primerjave indeksov ekonomske svobode in konkurenčnosti, ki jih redno izdajajo različne inštitucije (Fraser, Heritage, IMD), in ki Slovenijo praviloma uvrščajo v drugi dve tretjini opazovanih držav (od 50. mesta naprej), kar je precej zaskrbljujoče.

Kljub počitniškemu času, je spisek sprejetih uredb, zakonov, odlokov, podeljenih koncesij in drugih posebnih statusov med julijem in avgustom precej dolg, zanimiv in za ekonomsko svobodo, pričakovano, nič kaj spodbuden.

Svobodometer tokrat začenjam z julija sprejetim sporazumom o pravnem položaju Islamske skupnosti v Sloveniji in z resolucijo o položaju italijanske in madžarske narodnostne skupnosti. Dokumenta sta povsem korektno spisana in nedvomno zvišujeta stopnjo svobode članov Islamske skupnosti in predstavnikov obeh narodnostnih manjšin. Še več, podobna sta kopici podobnih dokumentov, ki so jih vlade na Slovenskem v preteklosti že sprejemale, predvsem glede ostalih verskih skupin, etničnih skupin in civilno-družbenih organizacij. Takšni in podobni dokumenti vsi po vrsti zvišujejo svobodo članom teh skupin.

In ravno v tem tiči osnovna težava, saj hkrati znižujejo stopnjo svobode ostalim državljanom, ki niso člani teh skupin. Kar skrbi je to, da politiki izpod Alp svojo vlogo praviloma razumejo v tem, da morajo znova in znova sprejemati posebne zakone, resolucije, sporazume za posebne skupine ljudi,

ki samo članom teh skupin, in povsem ločeno od ostalih, določajo njihove stopnje svobode. Pri tem pa pozabljajo, da s tovrstnim všečnim delovanjem neposredno znižujejo osebno, politično in ekonomsko svobodo ostalim državljanom, ki posebnih pravic niso deležni, in sicer točno za toliko, kot znaša obseg dodeljenih posebnih pravic članom privilegiranih skupin.

Pri vsem skupaj gre za konceptualno vprašanje odnosa politikov do vloge države, kjer v osnovi poznamo dve vrsti oblastnikov; (i) tiste redke zagovornike ekonomske, osebne in politične svobode, ki se zavedajo neodtujljivosti osebne svobode, katera vsakemu državljanu pripada z rojstvom, naloga države pa je, da s svojo močjo sankcioniranja to svobodo ščiti in (ii) tiste mnoge (od zadnjic dalje jih imenujem Niskanen politiki), ki menijo, da je treba vse vrste svobode in meje delovanja ljudi

Tribunal

glasnik svobodne družbe

Tribunal je brezplačni spletni časopis za aktualna ekonomsko-politična vprašanja, ki izhaja ob četrtkih kot štirinajstdnevnik.

IZDAJATELJ:
Društvo za svobodno družbo
Naslov: Kolajbova 20a, 1000
Ljubljana
Internet: www.fsi-institute.si
E-pošta: contact@fsi-institute.si

Matična številka: 2217406
Davčna številka: 48381306

Transakcijski račun odprt pri
Probanki, d.d.:
SI 56251009720026196

OGLASNO TRŽENJE
Matjaž Steinbacher

Naročila oglasov:
Telefon: 041 960 928
E-pošta: tribunal@fsi-institute.si
Naslov: Kolajbova 20a, 1000
Ljubljana

PRESEDNIK:
Matej Steinbacher

GLAVNI IN ODGOVORNI
UREDNIK:
Matjaž Steinbacher

UREDNIKA ZUNANJE POLITIKE:
Tanja Štumberger

UREDNIK NOTRANJE POLITIKE:
Mitja Steinbacher

LEKTORICA:
Mojca Vrčko

KARIKATURA Z NASLOVNICE:
Keith C. Miles

Mnenja avtorjev ne izražajo nujno mnenja Društva za svobodno družbo, časopisa Tribunal oziroma organizacij, kjer so zaposleni.

Imetniki avtorskih pravic na avtorskih delih, objavljenih v Tribunalu, so Društvo za svobodno družbo oziroma drugi v tekstu omenjeni imetniki avtorskih pravic. Brez pisne privolitve imetnika avtorskih pravic je prepovedana vsakršna reprodukcija, distribucija, predelava avtorskih del ali njihovih delov v tržne namene ne glede na tehniko. Dovoljeno je nadaljnje razpošiljanje Tribunala v netržne namene. Povzemanje in citiranje je dovoljeno ob polni navedbi vira.

podeljevati s posebnimi zakoni in to počno za vsako interesno skupino posebej (Tribunal 12, Rekviem svobodi in Tribunal 15, Uspešno gospodarstvo in volitve). Politiki prvega tipa razumejo oblastnika v službi državljan, tisti drugega tipa pa obravnavajo državljan kot posameznika, ki se mora obnašati po njihovih navodilih in pričakovanjih.

V svobodni družbi uspešnih ljudi je edina legitimna naloga oblastnika, ki mu jo zaupamo državljan, zaščita naših temeljnih ustavnih pravic po svobodnem ustvarjanju, ki veljajo za vse enako in nam pripadajo z rojstvom, zapisani pa so v minimalistični ustavi (Tribunal 4, Legitimna vloga države v gospodarstvu). Vse drugo je namreč močan poseg v našo z rojstvom pridobljeno osebno svobodo, saj v tistem trenutku, ko oblastnik svoj naravni in edini sprejemljivi prag svojih nalog prestopi, postane podeljivalec posebnih statusov različnim skupinam državljanov in s tem neposredni določevalec njihovih osebnih svobod, kar v enakem obsegu neposredno zniža svobodo ostalim in povzroča diskriminacijo.

Niskanen politiki so še bolj veseli, ko glasujejo o podeljevanju in zavračanju koncesij, tj. ekskluzivnih dovoljenj za opravljanje gospodarske dejavnosti na posameznem območju, kar so v juliju in avgustu ponovno počeli. Znova velja poudariti, da je storitev, ki ne prestane testa trga, se pravi, storitev, ki nikoli ni bila izpostavljena konkurenci, slabše kvalitetna in dražja, kot bi bila v primeru, če bi se ponudniki lahko brez vmešavanja birokracije sami odločali o tem kaj, v kolikšnih količinah in po kakšnih cenah ponuditi ljudem. Edino svobodna konkurenca v splošnih in za vse veljavnih pravilih je tista, ki zvišuje kvaliteto in znižuje cene. Še nekaj velja pri koncesijah poudariti: zelo verjetno vodijo v podkupovanja birokratov s strani zainteresiranih podjetnikov, Tullock jih imenuje iskalci rent, saj je posel, namesto od številnih simultanih odločitev kupcev na trgu, odvisen od ene samcate odločitve birokrata. Verjetno se strinjate, da je birokrata mnogo lažje prepričati, kot pa svojo kvaliteto potrditi na trgu tisočerih kupcev in mnogih ponudnikov.

Meseca julija in avgusta zbode v oči visoko število sklepov s skupnim imenom Pooblastilo za zastopanje interesov Republike Slovenije in navodilo za glasovanje. Gre za navodila vladnih mož o tem, kako naj pooblaščen predstavniki slovenske vlade glasujejo na skupščinah delničarjev, in sicer v podjetjih, kjer ima država lastniški delež. V svobodni družbi je državno lastništvo podjetij seveda nesprejemljivo, saj z lastnino podjetij državni aparat bistveno presega edino svojo naravno nalogo, tj. zaščito svobode državljanov. Če to primerjam s

stanjem v Sloveniji, kjer je obveljala težko razumljiva in zelo priljubljena krilatica nacionalnega interesa, potem hitro ugotovim, da je slika na tem področju precej blede.

V poletju je vlada sodelovala na skupščinah podjetij, kot so: Slovenska industrija jekla, Podjetje za urejanje hudournikov, Vodnogospodarsko podjetje Novo Mesto, Luka Koper, Energetika Projekt, Hidrotehnik, Peko ipd. Seveda je teh podjetij še mnogo več, vsem pa je skupno to, da gre za klasične tržne panoge, ki z definicijo javnega sektorja nimajo nič skupnega in bi morala samostojno poslovati milje stran od birokracije.

Za izboljšanje stanja ekonomske svobode na področju vpletanja v gospodarstvo preko lastnine podjetij predlagam izrazito pospešenje prodaje državnih deležev v vseh podjetjih, in sicer preko transparentnih, mednarodnih razpisov. Mimogrede, s prodajo vseh državnih deležev, jasno, tudi bank, Telekom, Triglava, ipd. zainteresiranim lastnikom je vsem bodočim generacijam oblastnikov za vedno onemogočeno nadaljevanje tradicije politično motiviranega glasovanja na skupščinah vseh podjetij, kjer ima birokracija (pravi naziv za državni

“Praksa ekonomsko svobodnih držav pa kaže, da se svobodna gospodarstva učinkoviteje razvijajo.”

aparatus je namreč birokracija) lastniški delež. Gospodarstvo postane svobodnejše, praksa ekonomsko svobodnih držav pa kaže, da se svobodna gospodarstva učinkoviteje razvijajo, ljudje tam živijo bolje in dlje, politična arena pa praktično ne pozna korupcije.

Da pa naši državniki ne razmišljajo preveč v smeri zniževanja njihovega vpliva na gospodarstvo, nam potrjuje nedavno sprejet rebalans proračuna, s katerim so parlamentarni možje potrdili vladne predloge za povišanje obsega državnih izdatkov. To pomeni, da se je hitrost Spendometra z naših spletnih strani, ki meri skupen obseg neposrednega vplivanja javnega sektorja v gospodarstvo od začetka 2007 do danes, nekoliko povišala (rebalans je že upoštevan v junijski oceni Svobodometra, tj. po sprejetju v vladi).

Zraven povišanja obsega javnega sektorja je treba omeniti tudi sprejetje Aneksa h kolektivni pogodbi za negospodarske dejavnosti, ki je vsem slovenskim birokratom povišal premije kolektivnega dodatnega pokojninskega zavarovanja za 3,01%. V Sloveniji se torej spleta biti birokrat, saj služba, ki se financira iz naslova pobiranja premoženja tistim, ki ustvarjajo največ nove vrednosti, prinaša visoke stopnje stalnosti zaposlitve in številne druge ugodnosti, kot so denimo že omenjene in precej ugodne sheme upokojevanja. Tega seveda podjetja zaradi nenehne izpostavljenosti konkurenčnem okolju svojim zaposlenim ne morejo nuditi, vsaj ne v tako vnaprej

predvidenem obsegu.

Nadaljuje se tudi nekajletna saga o določanju lastnikov Zavarovalnice Triglav, kjer se pod imenom privatizacija Triglava skriva dolgoročni interes naših Niskanen politikov po neposrednem nadzorovanju 26% delnic naše največje zavarovalnice. Zavarovalnica Triglav bi se morala v enem kosu in po najboljši možni ceni prodati najboljšemu ponudniku. Za dvig svobode bi morali birokrati podobno storiti tudi z vsemi ostalimi podjetji, kjer je lastnik država, dobljene kupnine iz prodaje vsega državnega premoženja pa recimo nameniti v prehodni sklad za izvedbo pokojninske reforme, tj. za ukinitvev

nevzdržnega in nepravičnega pokojninskega sistema sprotnih izplačil in za prehod na sistem zasebnih računov, podprt z prosto konkurenco med ponudniki pokojninskih paketov (o zasebnih varčevalnih računih bomo v Tribunalu še pisali). Glede ekonomske, osebne in politične svobode torej v Sloveniji nič novega. ■

Mitja Steinbacher je soustanovitelj Društva za svobodno družbo.

Globalna revolucija enotnih davčnih stopenj

piše: **Dan Mitchell**

Nadaljevanje z naslovne strani.

v več kot ducatu drugih držav po svetu. Obžalovanja vredno je, da v revoluciji enotne davčne stopnje manjkajo ZDA. Namesto stotin oblik različnih formularjev, ki jih zahteva trenutna davčna zakonodaja, bi Armeyeva enotna davčna stopnja zahtevala le dve. Gospodinjstva bi plačala enotni 17-odstotni davek na plače in druge dohodke ter pokojnine, poleg tega pa bi splošna olajšava v družini (30.000 USD za štiričlansko družino) pomenila, da dohodek, potreben za kritje najnujnih življenjskih dobrin, ne bi bil obdavčen.

Davki na druge vrste dohodkov bi bili obračunani na drugem formularju, na katerega bi bili vneseni vsi dohodki iz poslovanja, ne glede na njihovo strukturo ali višino. Povedano preprosteje, obstajal bi 17-odstotni davek na neto dohodek, ki bi bil izračunan tako, da bi od skupnega dohodka odtegnili stroške plač, vhodnih stroškov in investicijskih izdatkov.

Medtem ko sta preprostost in nizka stopnja očitni prednosti enotne davčne stopnje, ta tudi odstranjuje različne oblike dvojnega obdavčenja, s čimer ukinja pristranskost do dohodka, ki se bodisi varčuje, bodisi investira. Z drugimi besedami, davčna služba bi obdavčila dohodek samo enkrat. Dvojno obdavčenje dividend bi bilo popolnoma ukinjeno. Prav tako bi bil ukinjen davek na zapuščino, kakor tudi davek na kapitalske dobičke, medtem pa bi vse oblike varčevanja dobile »Roth IRA« obravnavo [op.p.: brez davčna

obravnavo donosa na pokojninsko varčevanje in končnega izplačila].

Naslednja pomembna lastnost enotne davčne stopnje je odprava posebnih davčnih oprostitev. Z izjemo olajšave ne bi bilo nobenih davčnih privilegijev. Zakonodajalci tudi ne bi imeli več možnosti, da bi tistim, ki bi jim pred volitvami dajali denar, v zameno puščali luknje v zakonih in jim s tem ustvarjali privilegirano obravnavo. Enotna davčna stopnja bi tudi spodbudila podjetja, da bi se osredotočila na ustvarjanje vrednosti za lastnike in potrošnike, namesto da bi izgubljala energijo za izigravanje davčne zakonodaje. Nenazadnje pa bi enotna davčna stopnja ustvarila neke vrste »teritorialni« sistem, kar bi pomenilo, da davčna služba ne bi več obdavčevala Američanov za dohodke, ki jih ti zaslužijo v drugih davčnih sistemih, in se sicer prištevajo v davčno osnovo.

Zagovorniki enotne davčne stopnje pravilno ugotavljajo, da bi enotna davčna stopnja izboljšala ekonomsko učinkovitost ZDA in dvignila njeno konkurenčnost. In potem, ko so republikanci prevzeli nadzor v Kongresu, se je zdelo, da je resnična davčna reforma možna. Na neki točki se razprava ni gibala okrog vprašanja, ali potrebujemo davčno reformo, ampak ali se naj obstoječi davčni sistem nadomesti z enotno davčno stopnjo, ali z zveznim davkom na potrošnjo (ki vsebuje ključno načelo enotne davčne

“Obžalovanja vredno je, da v revoluciji enotne davčne stopnje manjkajo ZDA.”

stopnje, da se ekonomska aktivnost obdavči samo enkrat po enotni nizki stopnji).

Vkljub dogodku sredi 1990-ih let, pa se nikoli ni vlagalo resnih naporov, da bi spremenili davčni sistem. Deloma je bilo tako zaradi nasprotovanja Bele hiše. Clintonova administracija je zavrnila reforme, pri tem pa se v veliki meri opirala na argumente razredne blaginje, da bi z davčno reformo pridobili t. i. bogati. Kljub temu predsednik Clinton ni bil edina ovira. Demokrati v Kongresu so bili enotno zelo sovražno nastrojeni do davčne reforme, pri tem pa je tudi pomemben delež republikancev, na katere so vplivale dobro organizirane interesne skupine, ugovarjal predlogom davčnih sprememb.

ENOTNA DAVČNA STOPNJA PO SVETU

Eden izmed kamnov spotike pri izvedbi davčne reforme je bilo pomanjkanje dobrih praks v »poznem delu« sveta. Ko je Armeij prvič predlagal uvedbo enotne davčne stopnje, je bil Hongkong edina davčna jurisdikcija z enotno davčno stopnjo.

In čeprav je imel Hongkong visoke stopnje gospodarske rasti, se je dozdevalo, kot da so zakonodajalci mislili, da je Hongkong, takrat britanska kolonija, nek poseben primer in da bi zaradi tega bilo zelo neprimerno, če bi na njegovi podlagi delali kakšne zaključke o tem, kako primerna bi bila uvedba enotne davčne stopnje v ZDA.

Danes se zdi, da se je velik del sveta poučil o stvareh, o katerih se člani Kongresa niso. Začeni z Estonijo v letu 1994, se je velik del držav priključil klubu držav z enotno davčno stopnjo. Danes ima 17 držav katero od oblik enotne davčne stopnje, še dve državi pa sta pred tem, da se vključita v klub. Večina novih držav z enotno davčno stopnjo prihaja iz področja nekdanje Sovjetske zveze. Morda je razlog za tak pojav v tem, da ljudje, ki so trpeli zaradi komunizma, niso tako dovzetni na retoriko razredne blaginje o »obdavčenju bogatih«.

UČNA URA ENOTNE DAVČNE STOPNJE

Revolucija enotne davčne stopnje izpostavlja tri pomembna vprašanja. Zakaj prihaja do nje? Kaj nam prinaša prihodnost? Ali se naj ameriški zakonodajalci kaj naučijo iz tega?

Odgovor na prvo vprašanje je sestavljen iz kombinacije načelnih voditeljev, davčne konkurence in učenja iz dobrih svetovnih primerov. Pionirji s področja enotne davčne stopnje, kot Mart Laar, nekdanji premier Estonije, Andrei Illarionov, glavni ekonomski svetovalec predsedniku Rusije in Ivan Mikloš, slovaški finančni minister, so bili pri uvajanju enotne davčne stopnje motivirani s tem, da so vedeli, kako dobra davčna zakonodaja izgleda, in s svojo željo, da izvedejo h gospodarski rasti usmerjene reforme. Še posebej v zadnjem valu uvajanja enotnih davčnih stopenj, je bila tudi davčna konkurenca pomemben dejavnik reform. V globalnem gospodarstvu se zakonodajalci čedalje bolj zavedajo pomembnosti znižanja davčnih stopenj in zmanjšanja diskriminatornih davkov na varčevanje in investiranje. Boljša davčna klima ima ključno vlogo tako pri privabljanju novih delovnih mest in kapitala iz drugih držav, kakor tudi pri zmanjševanju spodbud za domače davkoplačevalce, da bi svojo ekonomsko aktivnost prestavili v druge države.

“Države, ki so uvedle enotno davčno stopnjo, praviloma dosegajo zelo pozitivne rezultate.”

Še več, na politike vplivajo dobre svetovne prakse. Države, ki so uvedle enotno davčno stopnjo, praviloma dosegajo zelo pozitivne rezultate. Imajo povišane stopnje gospodarske rasti, manjšo stopnjo nezaposlenosti, izboljša pa se jim tudi davčna disciplina. Državi, kot sta Estonija in Slovaška,

sta splošno prepoznani kot vzorčna primera, saj sta obe izvedli drastične reforme in sedaj obe žanjeta strahotne ekonomske koristi. Pri pogledu na njune uspehe zakonodajalci iz drugih držav ugotavljajo, da je davčna reforma relativno netvegan predlog. To pa je še toliko bolj pomembno, saj mednarodni birokrati, kot na primer Mednarodni denarni sklad, ponavadi skušajo odvrniti vlade od zmanjšanja davčnih stopenj in sprejetja h gospodarski rasti usmerjenih reform.

Odgovor na drugo vprašanje je ta, da se bo v klub enotne davčne stopnje v prihodnje verjetno vključilo še več držav. Trenutno si tri države prizadevajo za uvedbo enotne davčne stopnje. Albanija je le še korak od uvedbe enotne davčne stopnje, kakor je tudi Vzhodni Timor (čeprav ga Mednarodni denarni sklad prepričuje, da bo moral uvesti zelo visoke stopnje;

Želite prispevati svoj delež k prizadevanjem za nizke davke, manj administracije, svobodno podjetništvo, vladavino prava, zaščito lastninskih pravic in osebno iniciativo?

Donirajte Društvu za svobodno družbo!

Vašo donacijo lahko nakažete na račun Društva za svobodno družbo SI56 251009720026196, odprt pri Probanki, d.d. oziroma nas kontaktirate na contact@fsi-institute.si.

povsem po nepotrebem). 15-odstotna enotna davčna stopnja je bila predlagana na Češkem, čeprav je tam politični izplen nejasen, saj vlada v parlamentu nima absolutne večine.

Prav tako je vredno poudariti, da države, ki so uvedle enotno davčno stopnjo, sedaj tekmujejo pri zniževanju davčnih stopenj. Estonija je že znižala davčno stopnjo iz 26 odstotkov na 22 odstotkov, do leta 2011 pa jo bo znižala na 18 odstotkov. Stranka novega premiera si medtem prizadeva, da bi se enotna davčna stopnja ustalila pri 12 odstotkih. Tudi Litva je znižala svojo enotno davčno stopnjo iz 33 na 27 odstotkov, v naslednjem letu pa je predvideno znižanje na 24 odstotkov. Makedonija bo predvidoma prihodnje leto svojo enotno davčno stopnjo znižala na 10 odstotkov, medtem pa bo Črna gora svojo enotno davčno stopnjo v letu 2010 znižala na 9 odstotkov, s čimer bo imela najnižjo enotno davčno stopnjo na svetu (čeprav bi lahko rekli, da imajo države, kot so Kajmanski otoki in Bahami nič odstotno enotno davčno stopnjo).

Premiki k uvajanju sistemov enotne davčne stopnje in zniževanja davčnih stopenj postajajo po študiji Mednarodnega denarnega sklada že zelo zabavni: »Če pogledamo naprej, se ne poraja toliko vprašanje, ali bo še več držav uvedlo enotne davčne stopnje, ampak ali se bodo tiste, ki so jih uvedle, umaknile od njih.« Dejansko obstajajo vsi razlogi, ki dajejo misliti, da se bo v prihodnje še več držav odločilo za uvedbo sistema enotne davčne stopnje ter da bo davčno tekmovanje igralo pomembno vlogo pri potiskanju davčnih stopenj navzdol.

ALI SE LAHKO ZGODI TUDI TUKAJ?

Za ameriške davkoplačevalce je ključno vprašanje, ali bodo politiki v Washingtonu globalni revoluciji uvajanja enotne davčne stopnje namenili zadosti pozornosti in ali se bodo iz tega tudi kaj naučili. Na to vprašanje ni jasnega odgovora. Zakonodajalci se vsekakor zavedajo, da se enotna davčna stopnja širi po svetu. Mart Laar, Andrei Illarionov, Ivan Mikloš in drugi svetovni reformatorji so ameriškemu občinstvu spregovorili že mnogokrat. Predsednik Bush je izrecno hvalil davčne reforme v Estoniji, Rusiji in na Slovaškem. In skupine, kot je na primer Cato Institute, si prizadevajo poučiti zakonodajalce o pozitivnih učinkih, ki jih prinaša globalna davčna reforma.

Seveda pa je pri učenju na podlagi izkušenj drugih pomembno ostati realističen. ZDA so že zelo bogato gospodarstvo, zaradi česar je malo verjetno, da bi uvedba enotne davčne stopnje imela tako čudovite

letne stopnje gospodarske rasti, kot sta jih imeli Estonija in Slovaška. V ZDA prav tako obstaja zelo visoka raven zavezanosti k plačevanju davkov, zaradi česar bi bilo napačno pričakovati, da bi prišlo do velikega učinka Lafferjeve krivulje [op.p.: da bi z znižanjem davčnih stopenj več ljudi plačevalo davke, zaradi česar bi bila količina davčnih prihodkov višja], kar se je zgodilo v državah, kot je Rusija.

Prav tako je zakonodajalcem zelo pomembno pojasniti, da niso vsi sistemi enotnih davkov enaki. Dejansko ni nobeden izmed obstoječih enotnih davčnih sistemov popolnoma skladen s čistim predlogom, kot sta ga v svoji knjigi *The Flat Tax* predlagala profesorja Robert Hall in Alvin Rabushka. V Rusiji in Litvi, na

primer, obstajajo med davki na osebne dohodke in davki na dobiček podjetij pomembne razlike (celo Hongkong ima med njima majhno vrzel). Enotna davčna stopnja v Srbiji se nanaša samo na dohodke iz dela, kar jo v društvu držav enotne davčne stopnje uvršča med šibkejše članice. Čeprav so podatki za nekatere države nepopolni, se zdi, da države z enotno davčno stopnjo dohodek, ki je namenjen varčevanju in investiranju, do

neke mere še vedno dvojno obdavčujejo (čeprav se Estonija, Slovaška in Hongkong zelo približajo idealnemu sistemu). Še več, nič kaj ne izgleda, da bi katera druga država od Estonije dovolila takojšnje izvzetje investicijskih izdatkov podjetij (davek na dobiček podjetij je bil v Estoniji za vse namene in odločitve ukinjen; tako morajo podjetja plačati samo zadržan davek na izplačane dividende).

Zakonodajalci bi se morali tudi zavedati, da enotna davčna stopnja ni srebrna krogla, ki bi bila zmožna rešiti vse probleme v posamezni državi. Ruska uvedba enotne davčne stopnje je bila z vidika fiskalne politike zelo uspešna. Ampak Rusija ima še vedno precej drugih problemov, vključno s pomanjkanjem varovanja lastninskih pravic in prekomerno državno intervencijo. Irak je naslednji primer. Ameriška vlada je tam leta 2004 uvedla enotno davčno stopnjo, ampak tudi najboljši davčni sistem v državi, ki trpi zaradi nestabilnosti in nasilja, ne more prinesiti mnogo uspehov.

Kljub vsem tem svarilom revolucija enotne davčne stopnje vendarle predstavlja podlago za uvedbo boljše davčne politike, in to tako v ZDA, kot tudi drugod po svetu. Zaradi dokazov, da mejne davčne stopnje vplivajo na produktivno vedenje in davčno disciplino, imajo danes v državah po svetu nizki davki mnogo višjo podporo, kot pa visoki. Med razvitimi državami so danes najvišje dohodninske stopnje za 25 odstotnih točk nižje, kot pa so bile v letu 1980. Podobno so v tem

“Prav tako je vredno poudariti, da države, ki so uvedle enotno davčno stopnjo, sedaj tekmujejo pri zniževanju davčnih stopenj.”

istem obdobju povprečni davki na dobiček podjetij v razvitih državah padli za 20 odstotnih točk. Te reforme niso posledice revolucije enotne davčne stopnje. Margaret Thatcher in Ronald Reagan sta pognala gibanje v smeti manj kaznovalnih davkov pred več kot 25 leti. Kljub temu je revolucija enotne davčne stopnje pomagala združiti te učinke in pomeni spodbudo k nadaljnjemu zniževanju davčnih stopenj.

Danes obstaja bistveno večja težnja po zmanjševanju predsodkov do dohodka, ki se namenja varčevanju in investicijam. Če pogledamo, sta Švedska in Avstralija ukinili davek na zapuščino, Danska in Nizozemska pa sta ukinili davek na premoženje. Druge države znižujejo davke na kapitalske dobičke, tudi ZDA so kar precej zmanjšale dvojno obdavčenje dividend in kapitalskih dobičkov: na 15 odstotkov. In čeprav so ZDA očiten zamudnik v celotnem procesu, ki je uperjen proti nižjim in bolj nevtralnim davčnim sistemom, pomaga revolucija enotne davčne stopnje ozavestiti zakonodajalce o vseh koristih, ki jih prinaša sistem enotne davčne stopnje, ki ne kaznuje ali podpira različnih alternativ.

Revolucija enotne davčne stopnje tudi navaja na

“Davčnim reformam predstavljajo najpomembnejšo oviro mednarodni birokrati.”

v katerem govori, da lahko davčna konkurenca »ovira izpeljavo progresivnih davčnih stopenj in dosego ciljev prerazdeljevanja.« V letu 2000 je pariška izpostava OECD izdelala črno listo držav z nizkimi davki, s katero jim je grozila, da bo proti njim uvedla finančni protekcionizem, če ne bodo spremenili svojih davčnih zakonov, s katerimi bi odvrčali odtok kapitala iz držav z visokimi davki.

Zaradi prizadevanja, da spodbuda davčno suverenost posameznih držav, je bila OECD ostro kritizirana, prav tako pa lahko njene napore gledamo tudi kot neposredne napade na izpeljavo davčnih reform. Dve

od ključnih načel enotne davčne stopnje sta odprava dvojnega obdavčenja in odprava teritorialnega obdavčenja. Ta načela pa so v neposrednem nasprotju s projektom OECD, ki je uperjen proti davčni konkurenci in je prvenstveno usmerjen k temu, da državam z visokimi davki omogoča, da sledijo in kasneje tudi obdavčijo odlive kapitala. To pa nujno pomeni, da si OECD prizadeva, da države dohodek, ki je privarčevan in investiran, dvojno obdavčujejo, ter da vpeljejo to svojo slabo politiko na neki nadteritorialni

ENOTNA DAVČNA STOPNJA: DA ALI NE?

to, da politika razredne blaginje izginja. Večino časa 20. stoletja so se zakonodajalci držali načela, da mora biti davčna zakonodaja narejena tako, da kaznuje tiste, ki prispevajo največji delež h gospodarski rasti. Tudi dvig prihodkov je bil dejavnik, da se razume, ampak občutek je bil, da je bilo mnogo politikov bolj motiviranih z ideološkim impulzom, da morajo bit bogati ljudje kaznovani preko višjih davkov. Če ne drugega, rastoča skupnost držav z enotno davčno stopnjo kaže, da je možno preseči takšne spopade razrednega blagostanja.

IZGRADNJA KARTELA VISOKIH DAVKOV

Čeprav je revolucija enotne davčne stopnje impresivna, pri njenem širjenju še vedno obstajajo nekatere pomembne ovire. Davčnim reformam predstavljajo najpomembnejšo oviro mednarodni birokrati in to zaradi obojega: ker ideji enotne davčne stopnje nasprotujejo z ideološkega zornega kota in zaradi tega, ker predstavljajo interese držav z visokimi davčnimi stopnjami, zaradi česar si prizadevajo za poenotenje davkov, namesto za davčno konkurenco. Organizacija za ekonomsko sodelovanje in razvoj (OECD), na primer, ima »škodljiv predlog davčne konkurence«, s katerim želi ovirati pritok dela in kapitala iz držav z visokimi davčnimi stopnjami, v tiste z nizkimi. Leta 1998 je OECD izdelala poročilo,

osnovi.

V tem spopadu OECD ni osamljena. Evropska Komisija ima prav tako mnogo predlogov, uperjenih proti davčni konkurenci. Prav tako Združeni narodi. Vse te mednarodne birokracije zagovarjajo, da imajo pravico, da narekujejo, kakšne so »dobre prakse«, ki bi omejile vrste davčnih sistemov, ki bi jih posamezne države lahko sprejele. Na žalost njihova razlaga dobrih praks temelji na tem, kaj naredi življenje lažje politikom in ne kar spodbuja napredek.

Na srečo so njihovi napori, da bi ustvarili globalni davčni kartel, v veliki meri preprečeni, pri tem pa izgradnja »političnega OPEC-a« še vedno tli v očeh nemških in francoskih politikov. To pomeni, da je davčna konkurenca še vedno v vzponu, kar pomeni, da se bo društvo držav z enotno davčno stopnjo prej povečalo, kot pa zmanjšalo. ■

Daniel J. Mitchell je višji svetnik na Cato Institute in član Akademskega odbora Društva za svobodno družbo.

Objavljeno z dovoljenjem Cato Institute. © 2007. Cato Institute. www.cato.org.

Kdo se bo lotil pokojnin javnega sektorja

piše: Philip Booth

Nadaljevanje z naslovne strani.

v primerjavi s strmo naraščajočim zaposlovanjem v ostalih sektorjih javnega sektorja.

Najboljše pokojninske sheme zasebnega sektorja, tiste, ki plačajo pokojnine glede na plačo zaposlenega ob upokojitvi, so se v zadnjih letih zmanjšale kot keglji. Več kot dve tretjini jih je sedaj zaprtih za novince. Ostali se bodo verjetno zaprli v naslednjih petih letih, pri tem pa obstaja več razlogov za to. Eden izmed njih je povečana raven reguliranosti vsiljene od obeh, konzervativne in delavske vlade, v preteklih letih. Naslednji razlog so povečani stroški financiranja, ki so jih povzročili spremenjeni davki Gordona Browna. Glavni razlog pa je verjetno v tem, da se podjetja vse bolj zavedajo tveganj, ki so jim izpostavljena, ko zagotavljajo življenjske pokojnine glede na plačo zavarovanca ob upokojitvi.

Davkoplačevalci nimajo nobene izbire, ampak so le deležni tveganj. Pokojninske sheme javnega sektorja, ki temeljijo na plači ob upokojitvi, ostajajo odprte in nereformirane, veliko pa jih gre v pokoj z nižjo starostjo, kot znaša povprečje v zasebnem sektorju. Nadalje, vlada ne želi odkriti njihovega celotnega stroška v nacionalnih računih. Glede na izračune Neila Recorda z Institute of Economic Affairs, je breme obveznosti pokojnin javnega sektorja ocenjeno na preko 1000 milijard britanskih funtov v tekočih cenah.

Ta obveznost predstavlja le breme, ki se je nabralo glede na obljubljeni pokojnine do sedaj. Vsako leto pa obljubi vlada nove pravice iz naslova pokojninskih pravic javnemu sektorju. Vrednost teh pokojninskih pravic pa vsako leto znaša nekje 80 milijard britanskih funtov.

Pri javnih uslužbencih so tudi značilne zelo visoke stopnje upokojitve zaradi zdravstvenih razlogov. Tako se upokoji skoraj četrtina vseh učiteljev, državnih uradnikov in zaposlenih v NHS (op.p. National Health Service). Pri državnih uslužbencih na lokalni ravni je njihov delež narasel na 40 odstotkov vseh, na 50 odstotkov policistov in več kot dve tretjini gasilcev. To ni dobro niti za davkoplačevalce niti za same zaposlene. Če bi morala podjetja neposredno plačevati za stroške predčasne upokojitve, bi skoraj

zagotovo bolje nadzirala zdravstvene potrebe svojih zaposlenih.

Zgleda, da vlada ne jemlje resno pokojninske reforme javnega sektorja. Zakaj bi skrbeli? Večine članov parlamenta itak ne bo več na sceni takrat, ko bodo ti stroški postali neobvladljivi. Upokojitvena leta za nove člane se povečujejo, toda to bo imelo majhen učinek celo na srednji rok. Do takrat, ko bo povečevanje starosti za pokoj pokazalo večje finančne učinke, se bo pričakovana življenjska doba še bolj povišala.

Pri pokojninah je težko narediti karkoli, kar članom pripada do sedaj, obljube so namreč bile dane. Prihodnji davkoplačevalci bodo tako morali to preprosto pretrpeti. Toda radikalne rešitve za reformiranje teh shem bi morale biti mogoče. Stroški preskrbe NHS delavcev oziroma učiteljev z njihovimi pokojninskimi koristmi znašajo nekje 40 odstotkov plače. Stroški policistkine pokojnine se opotekajo pri 72 odstotkih plače. Tukaj je še veliko prostora za pogajanja med sindikati javnega sektorja in delodajalci, da dosežejo sprejemljivo rešitev. Elementi te rešitve

bi lahko vsebovali povečano plačilo zaposlenim, oziroma povedano z drugimi besedami, denarno plačilo tistega, kar se danes plača v obliki pokojninskih pravic. Istočasno bi se lahko razvile kvalitetno definirane sheme prispevkov s povezanimi zavarovalnimi načrti. Sindikati

bi lahko odigrali vlogo, da bi ponujali upravljaljske sklade, finančne nasvete in zavarovalne produkte. Lahko bi se vrnili na svojo preteklo, bolj častno vlogo biti pomemben ponudnik blaginje za svoje člane.

Ali obstaja morda kakšen apetit na politični strani za takšne reforme? Laburistična vlada lahko potegne zajca iz klobuka, problem pa zagotovo jemljejo resno tudi liberalni demokrati. Kar se tiče konservativcev, bi lahko bila pokojninska reforma del širšega paketa reform javnega sektorja, ki bi naredila oskrbovanje storitev izobraževanja in zdravstva neposredno odgovornega uporabnikom storitev. Z individualnimi ponudniki oziroma skupinami ponudnikov, ki bi prevzeli popolno odgovornost za plačilo in pogoje dela svojih zaposlenih. Toda nejasno je, ali konservativci podpirajo reforme ali bodo področje javnega sektorja

“Zgleda, da vlada ne jemlje resno pokojninske reforme javnega sektorja. Zakaj bi skrbeli?”

»konzervirali«. Pravo vprašanje se glasi, ali ima kdorkoli integriteto, da se poda na bojišče na račun prihodnjih generacij davkoplačevalcev. Če ja, potem bodo rezultati tem generacijam vredni bistveno več, kot pa »baby bond« Gordona Browna. ■

gramski direktor na Institute of Economic Affairs.

Objavljeno z dovoljenjem Public Servant Daily. © 2007. Public Servant Daily. www.publicservice.co.uk.

Philip Booth je profesor poslovnih ved in uredniški in pro-

Tribunalovo oko

Andrej Bajuk, minister za finance, je ob najavi Statističnega urada o gibanjih inflacije 5. 9. 2007 za medije izjavil:

»Fiskalna politika ni razlog za veliko inflacijo.«

piše: Matej Steinbacher

V zadnjih dneh sta Slovenijo pretresla dva dogodka. Prvi je nagel padec na najnovejši Fraserjevi lestvici ekonomske svobode, drugo pa že nekaj časa trajajoča visoka inflacija. Oba dogodka sta kot meteor razblinila prepričanje o naši superiornosti in sta prej pokazatelj, da bo za dosego tega treba prehoditi še dolgo pot.

Če se posvetimo zgolj inflacijskim gibanjem. Čeprav se na prvi pogled zdi, da se ta trend počasi umirja, inflacija se je na letni ravni avgusta znižala iz 3,8 odstotkov na 3,5 odstotkov, se polemika v javnosti glede njenih vzrokov še vedno ni podela. Glede na slovenske izkušnje z letnimi stopnjami inflacije, ki so praviloma presegle raven petih odstotkov, je prav, da smo se končno zavedli pomena stabilnih cen in da ne ponavljamo lastnih napak iz preteklosti. Predvsem pomena centralne banke, ki se lahko s prevelikimi emisijami denarja prelevi v njenega glavnega promotorja. Večina svetovnih centralnih bankirjev je pač anticipirala vsebino Milтона Friedmana, da je inflacija »zmeraj in povsod monetarni fenomen«. Pri tem seveda ne gre pozabiti tudi na t. i. sekundarno emisijo denarja, ki jo s krediti izvajajo poslovne banke.

Ker velikost inflacije pomembno vpliva na gospodarsko stabilnost vsake države, na strošek zadolževanja prebivalstva, investicije, je do danes področje proučevanja razlogov zanjo, napovedovanja njenih bodočih trendov in ustreznih politik za njeno preprečevanje okupiralo intelektualni potencial ekonomistov do te mere, da so vprašanja njene kratkoročne dinamike celo zasedla enega osrednjih prostorov makroekonomskega proučevanja. Morda tudi kot posledica teh dogajanj je pripeljalo do tega,

da je danes raven inflacije bolj stabilna. Tako se na območju evra povprečni letni indeks giblje v okolici dveh odstotkov. To bi lahko bil eden izmed razlogov za našo preobčutljivost za njene ravni, ki presegajo ta dwoodstotni prag, zaradi česar se trenutna raven 3,5 odstotkov malodane ocenjuje kot največji greh.

Vloga države, bodisi monetarne ali fiskalne politike, se je v času praviloma izkazala za tisto, ki je prej delala tem gibanjem medvedjo uslugo. Samo spomnimo se Velike depresije, ko je celo sam guverner ameriške centralne banke priznal, da jo je povzročila prav napačna politika nizkih obrestnih mer FED-a. Zaslepljenost z mislijo, da lahko z uravnavano politiko vplivamo na dvig gospodarske rasti, se je na začudenje vseh pokazala kot uničujoča za gospodarstvo.

Kaj torej narediti s slovensko zgodbo? Nič, da se v naglici ne bi naredilo še več škode.

Tok dogodkov, ko se v javnosti

pojavi ideje od uvedbe dodatnih obdavčitev, do ponovne uvedbe administrativnega določanja cen, pač kaže na preveliko vpletanje politike na odločitve, ki jih v normalno delujočih ekonomijah ureja tržišče samo. To je še posebej pomembno za področje monetarne politike, kjer se je izkazalo, da sta transparentnost in kredibilnost centralne banke ključnega pomena za ustvarjanje pričakovanj javnosti glede prihodnjih gibanj. S tem pa sta tudi prevzeli vlogo garanta nizke ravni inflacije. Tako je morda celo bolje, da smo sidro nad vodenjem monetarne politike prepustili Frankfurtu, ki bolj kot ne dosledno sledi priporočilom ekonomske teorije, kot je zaveza k ohranjanju ravni inflacije na ravni dveh odstotkov.

Za preračunavanje morebitnih vplivov nizkih obrestnih mer s koncem preteklega leta oziroma

“Vloga države se je v času praviloma izkazala za tisto, ki je delala tem gibanjem medvedjo uslugo.”

kakšnega drugega dejavnika, pa bi bilo treba opraviti celostne analize. Podobno kot to počnejo na FED-u in pri drugih centralnih bankah. Ker imamo tudi pri nas na voljo kar nekaj podobnih znanstveno-raziskovalnih institucij, ki jim je proučevanje

inflacije, njenih vzrokov in posledic njihova primarna okupacija, počakajmo na njihove rezultate. ■

Matej Steinbacher je soustanovitelj in predsednik Društva za svobodno družbo.

Ima sindikat javnega sektorja pravico do stavke?

piše: Niels Veldhuis

Večina ljudi bi se strinjala, da stavke, ki povzročajo takojšnjo nevarnost za zdravje in varnost, ne bi smele biti dovoljene. To je razlog za to, da je večina jurisdikcij v Kanadi označila policijo in gasilce za »pomembne storitve«. Zaposlenim v teh poklicih ni dovoljeno, da bi začasno prenehali z opravljanjem svojega dela.

V drugih situacijah, kot je trenutna stavka javnih uslužbencev v Vancouveru, bi njena podaljšana stavka ogrozila javno zdravstvo, saj bi kupi smeti preplavili mesto. Na neki točki bi morala zakonodaja zahtevati, da se takšna stavka konča, zaposleni pa se vrnejo na delo.

Kakorkoli, realnost je takšna, da večina uslužbencev javnega sektorja ne zagotavlja osnovnih storitev v smislu, da bi z njihovim začasnim prenehanjem dela ogrozili naše zdravje in varnost. Tako se postavlja vprašanje, ali imajo zaposleni v javnem sektorju, ki ne opravljajo nujnih storitev, enako pravico do stavke kot zaposleni v zasebnem sektorju. Odgovor leži v eni pomembni razliki med javnim in zasebnim sektorjem.

Večina storitev, ki jih zagotavlja javni sektor, so dejansko monopoli. Zamislite si zdravstvo, izobraževanje, javni prevoz, športne stave, knjižnice ipd. Ko zaposleni v javnem sektorju opustijo delo, je to za dobršen del javnosti neprijetno, saj za večino teh storitev ne obstaja bližnjih nadomestkov. Za primerjavo, ko sindikalizirani delavci v zasebnem sektorju začnejo stavkati, potrošniki preprosto preklopijo h konkurenci.

Obstoj nadomestnih proizvodov in storitev na zasebnem trgu proizvaja spodbude tako za sindikat kot tudi za podjetja, da so pri svojih zahtevah razumni. Sindikati pri svojih zahtevah po višjih plačah in drugih ugodnostih tehtajo med možnostjo destabiliziranja podjetja in končno tudi zmanjšanja zaposlenosti.

Podjetja tehtajo med posledicami izgube dobička in tržnim deležem kot posledico dolgotrajnega spora zaradi zahtev po višjih plačah in drugih ugodnostih. Povedano z drugimi besedami, obstaja zadostna mera tržnega pritiska tako na podjetje, kot tudi na sindikat, da rešita spor po pogojih, s katerimi lahko oba živita.

V javnem sektorju imajo lahko sindikati zahteve, ker vedo, da to ne bo povzročilo takojšnjih ekonomskih posledic. Izbira med povečano konkurenco in zmanjšano zaposlenostjo je bistveno manj pomembna, kot to velja za zasebni sektor. Vlade v večini primerov raje zmanjšajo potrošnjo pri ostalih storitvah, kot da bi povečale davke oziroma zmanjšale zaposlenost, da bi plačale za povečanje plač.

Vlada tudi ni deležna nikakršne finančne izgube za čas začasnega prenehanja dela, saj se davki kljub temu še naprej pobirajo. Kakorkoli, ko se pojavi stavka v javnem sektorju, se takoj pojavi pritisk javnosti na vlado, da se preneha s stavko. Ker so lahko politični stroški podaljšane stavke za oblast visoki, so ti vse prepogosto pripravljeni sprejeti zahteve zaposlenih. S kapitalizacijo teh političnih stroškov pridobijo sindikati za svoje člane bistveno višja povišanja plač in drugih ugodnosti, ki presegajo primerljive primere pri zasebništvu.

Zaradi teh razlogov mora biti javnost zaščiten pred monopolnim oskrbovanjem državnih storitev. Da bi zagotovili njihovo nemoteno oskrbo, mora biti zaposlenim v javnem sektorju prepovedana pravica do stavke.

Da bi zaščitili zaposlene v javnem sektorju pred izkoriščanjem te prednosti do vlade, bi morale biti njihove plače in ostale ugodnosti določene v povezavi s primerljivimi poklici zasebnega sektorja s pomočjo odbora za plače. Ti odbori bi bili neodvisna vladna telesa, odgovorna za zbiranje, analiziranje in določanje plač javnega sektorja, ki bi temeljila na podlagi plač in

“Vlada tudi ni deležna nikakršne finančne izgube za čas začasnega prenehanja dela.”

ugodnosti zasebnega sektorja.

V interesu javnosti je, da je treba dopustiti jasno izbiro. Bodisi dopustimo konkurenco in pravico do stavke, ali pa še naprej dopustimo monopol javnega sektorja, pri tem pa omejimo pravico do stavke. ■

Niels Veldhuis je višji ekonomist pri Fraser Institutu.

Objavljeno z dovoljenjem Business in Vancouver. © 2007. Business in Vancouver. www.biv.com.

DOGODIVŠČINE JONATHANA GULLIBLA

Naraščanje kriminala

piše: Ken Schoolland

S rečen, da je spoznal prijateljico, se je Jonathan kot omamljen izgubil. Spoznal je, da bi bilo bolje, če bi več pozornosti namenjal svoji okolici, ker se bi lahko zgodilo, da naslednji dan ne bi več našel poti nazaj domov.

Naletel je na policista, ki ni bil kaj starejši od njega, kako je sedel na klopi in bral časopis. Ob pogledu na jasno črno uniformo in svetlečo pištolo je postal napet. Vendar, mladosten in odprt izraz na policistovem obrazu ga je pomiril. Policist je bil popolnoma zatopljen v časopis, kar je Jonathanu omogočilo, da je preletel naslovno stran: 'GUVERNERJI ODOBRILI SMRTNO KAZEN ZA RAZBOJNIŠKE FRIZERJE.'

»Smrtno kazen za frizerje?« je ves presenečen zakričal.

Policist je Jonathana bežno pogledal.

»Oprostite, prosim,« je dejal Jonathan. »Nisem vas želel zmotiti, ko sem videl naslov, se je enostavno zgodilo. To o kazni je gotovo tiskarska pomota?«

»No, pa poglejmo.« Policist je glasno začel: »Svet Guvernerjev je ravno potrdil smrtno kazen za vsakogar, ki bi ga našli, da striže brez ustreznega dovoljenja. Hm, tu ne gre za nobeno tiskarsko napako. Kaj je tukaj tako nenavadnega?«

»Ni to precej ostro za tako majhen prekršek?« je policista z zanimanjem vprašal Jonathan.

»Težko,« je odvrnil policist. »Smrtna kazen je najvišja grožnja, ki se skriva za vsakim zakonom, ne glede na to, kako majhen je prekršek.«

Jonathanu so se oči kar razširile. »Gotovo ne boste nikogar usmrtili zato, ker bi strigel brez dovoljenja?«

»Seveda bi,« je rekel policist in pri tem poudarjeno potrepljal po pištoli. »Čeprav do tega težko pride.«

»Zakaj?«

»Torej, vsakemu kriminalu teža narašča. To pomeni,

da bolj kot se posameznik upira, višja bo zanj končna kazen. Na primer, če nekdo želi striči brez dovoljenja, bo za to dejanje kaznovan. Če on ali ona nato zavrne plačilo kazni oziroma nadaljuje s striženjem, potem bo takšen frizer poslan v zapor. In,« je s treznim glasom dejal mož, »upiranje zaporu predstavlja prekršek resnih razsežnosti.« Njegov obraz se je v grbančenju zatemnil. »Prekrškar je lahko celo ustreljen. Močnejši kot je upor, močnejša je sila, ki jo uporabijo proti njemu.«

Tako mračna debata je Jonathana potrla. »Torej, ali je smrt resnično najvišja grožnja za vsakim zakonom? Oblastniki bi gotovo v vsakem primeru ohranili smrtno kazen za najbolj brutalna kriminalna dejanja, kot so umori in posilstva!«

“Torej, ali je smrt resnično najvišja grožnja za vsakim zakonom?”

»Ne,« je odvrnil policist. »Zakonodaja regulira vso naše zasebno in poslovno življenje. Stotine poklicnih združenj štiti svoje člane na podoben način kot frizerji, torej z dovoljenji. Tesarji, zdravniki, vodovodarji,

računovodje, zidarji in odvetniki – lahko verjameš, da vsi sovražijo vsiljivce.«

»Kako pa jih dovoljenja ščitijo?« je vprašal Jonathan.

»Število dovoljenj je omejeno na tiste, ki gredo skozi postopke včlanjevanja. To uničuje nepošteno konkurenco vsiljivcev z nenavadnimi novimi idejami, prekomernim navdušenjem, uničujočo učinkovitostjo, oziroma nizkimi cenami. Takšno brezobzirno protitekmovalno tekmovanje ogroža tradicije naših najbolj cenjenih poklicev.«

Jonathan še vedno ni razumel. »Kaj dovoljenja ščitijo kupce?«

»Oh, seveda. Tako pravijo tukaj.« Iz časopisa

je nato prebral: »Dovoljenja dajejo združenjem monopolno moč, da lahko oni nato ščitijo kupce pred nespametnimi odločitvami in pred preveliko izbiro.« Ponosno se je potprepljal po prsah in dodal: »In jaz uveljavljam monopole.«

»Monopoli so dobri?« je raziskoval Jonathan.

Policist je nekoliko znižal časopis in nekoliko nagrbančil svoj obraz. »Resnično, ne vem. Jaz samo sledim navodilom. Včasih uveljavljam monopole, včasih pa mi rečejo, da naj jih razbijam.«

»In kaj od tega je prav?«

Policist je skomignil z rameni. »To pa ni na meni, da ugotavljam. Svet Guvernerjev odloča o tem, v koga naj uperim svojo pištolo.«

Ko je opazil Jonathanov zaskrbljeni obraz, ga je poskušal pomiriti. »Ne skrbi, poredko se zgodi, da izvedemo smrtno kazen. Samo nekateri se upajo upirati, ker smo vztrajni pri učenju ljudi pokornosti do Sveta. Smrtna kazen se tako redko omenja, da jo moj šef, poveljnik Stuart, imenuje 'nevidna pištola'.«

»Ali ste kdaj uporabili svojo pištolo?« je med nekoliko živčnim opazovanjem pištole vprašal Jonathan.

»Proti kršiteljem?« ga je vprašal policist. S treniranim gibom je gladko potegnil revolver iz usnjene toka in udaril po odprtini hladnega orožja.

»Samo enkrat.« Odprl je cilinder in preveril, ali je pištola nabita. Ustrelil je v prazno in jo občudoval. »Najboljši kos tehnologije tukaj na otoku. Svet ne varčuje z naporji, da nam ne bi priskrbel najboljšega orodja za izvajanje naše plemenite naloge.«

»Kdaj pa ste jo uporabili?« je policista vprašal Jonathan.

»Čudno, da si to vprašal,« je naenkrat ves otožen dejal policist. »Vso leto na dolžnosti in nikoli mi je ni bilo treba uporabiti, do današnjega jutra. Neka stara ženska je znorela in s palico začela ogrožati ljudi iz oddelka za uničevanje. Govorila je nekaj v zvezi s tem, da bo svojo hišo vzela nazaj. Ha! Kako sebične ideje.«

Jonathanovo srce je za trenutek zastalo. Spomnil se je elegantne bele hiše in spoštljive gospe, ki je zahtevala lastništvo. Policist je nadaljeval. »Poskušal sem jo prepričati naj preneha. Papirji so ustrezali in hiša je obsojena, da se umakne Ljudskemu parku gospe Tweed.«

Jonathan je komaj lahko govoril. »In kaj se je zgodilo?«

»Poskušal sem jo prepričati. Rekel sem ji, da jo bo verjetno odnesla z lahko kaznijo, če bi se z mano v miru pogovorila. Toda, nato mi je začela groziti in me naganjati z njenega posestva! Šlo je za čisti primer upiranja zaporu. Predstavljam si odločenost te ženske!«

»Da,« je vzdihnil Jonathan. »Kakšno odločenost?«

Pogovor je zamrl. Policist je naenkrat potihlo bral, Jonathan pa stal mirno zraven njega in z nogo dregal v kamen. Ko je zbral dovolj moči, ga je vprašal. »Ali lahko vsakdo dobi pištolo, kot je vaša?«

Policist je obrnil naslednjo stran in mu odgovoril. »Ne za obrambo tvojega življenja dečko. Lahko bi se kdo poškodoval.« ■

Ken Schoolland je profesor ekonomije in političnih ved na Havaii Pacific University.

DRUŠTVO ZA SVOBODNO DRUŽBO

Kolajbova ulica 20a
SI - 1000 Ljubljana

PRESEDNIK DRUŠTVA

Matej Steinbacher

SVETOVALNI ODBOR

John Blundell

Institute of Economic Affairs

Dr. Victoria Curzon-Price

Podpredsednica Mont Pelerin Society

University of Geneva

Keith C. Miles, OBE

Finančni svetovalec

Član strateškega sveta vlade Slovenije

Borut Prah

Upokojeni izvršilni direktor IBM-a v ZDA

Dr. Miroslav Prokopijević

Free Market Center

Institute for European Studies

Dr. Krassen Stanchev

Institute for Market Economics

Nekdanji član bolgarskega parlamenta

AKADEMSKI ODBOR

Dr. Nigel Ashford

George Mason University

Institute for Humane Studies

Dr. Peter J. Boettke

George Mason University

Mercatus Center

Dr. Daniel J. Mitchell

Cato Institute

Dr. Tom G. Palmer

Cato Institute

Dr. Svetozar Pejovich

Zaslužni profesor na Texas A&M University

Dr. Matjaž Perc

Univerza v Mariboru

Dr. Richard W. Rahn

Monetarne oblasti na Kajmanskih otokih

Institute for Global Economic Growth

Dr. Robert M. Sauer

University of Southampton

Jerusalem Institute for Market Studies